

เรื่องเล่า

โอกาสกับความสำเร็จ

โดย จันทน์ มุ่งเขตกลาง

กลุ่มงานจิตวิทยา

โอกาสกับความสำเร็จเป็นสิ่งคู่กัน แล้วจะไปแสวงหา โอกาส ได้จากที่ไหน หากต้องอาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีความจำกัด ความจำกัดทางกาย คือ ภาวะที่ส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายมีความบกพร่องไป ประสาทสัมผัสของมนุษย์เป็นสิ่งสำคัญให้มนุษย์เรียนรู้โลกภายนอก และการเสียประสาทสัมผัสใดสัมผัสหนึ่งไป ก็ทำให้ความสามารถบางอย่างบกพร่องและมีข้อจำกัดไปด้วยอย่างช่วยไม่ได้ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ ทำไม้คนหูหนวกถึงพูดไม่ได้ คำตอบง่ายๆ คือ ก็พวกเขา ไม่ได้ยินเสียง จะเรียนรู้วิธีการออกเสียงเพื่อพูดได้อย่างไร แล้วถ้าเด็กคนหนึ่งมีประสาทสัมผัสทุกอย่างครบถ้วน แต่มีพ่อแม่ที่หูหนวกล่ะ เขาจะเติบโต ขึ้นมาอย่างไร จะเรียนรู้วิธีการพูดจากไหน และพ่อแม่จะสั่งสอนเขาด้วยวิธีใด

แล้ววันหนึ่ง เด็กคน ก็นั้นได้มาเข้ารับการรักษาครั้งแรกในเช้าวันที่ แดดร้อนจัด โดดเด่นมาแต่ไกล นอกจากน้ำตาที่น่ารักแล้วยัง ด้วยเสียงร้องโหยหวนและออกเสียง คล้ายวลีที่ไม่สื่อความหมาย ด้วยเสียงดังมากพร้อมทั้งดิ้นไม่ยอมให้ใครจับตัว ไม่มีใครรู้ว่าเพราะเหตุใด เด็กหญิงจึงมีพฤติกรรมเช่นนั้น และนี่คงเป็นสาเหตุหลักที่นำให้เด็กต้องมารับการรักษา พ่อกับแม่ที่มาด้วยกันไม่พูดคุยกلمات ที่เห็นก็แค่ใช้นิ้วชี้ปิดปากที่ยื่นยาวออกมาเป็นรูปตัวโอ หรือส่งเพียงเสียง อ้อ- อา โดยไม่พูดอะไร ผู้ที่พบเห็นล้วนมองด้วยความสงสัยและเต็มไปด้วยคำถาม แต่เมื่อคำตอบเฉลยออกมาว่าพ่อกับแม่ ทั้งคู่มีประสาทหูพิการหรือเรียกง่ายๆ ว่า หูหนวก ทุกคนก็รู้สึกเช่นเดียวกันว่า เด็กคนนี้น่าสงสาร เด็กอายุ 6 ขวบที่ยังพูดสื่อสารไม่ได้เลย ทั้งที่การได้ยินปกติและมีปัญหาพฤติกรรมเพราะขาดโอกาสในการเรียนรู้ที่เหมาะสม ความผิดใครหรือที่เกิดเธอมาในครอบครัว ที่มีข้อจำกัดแบบนี้ สิ่งหนึ่งที่เห็นได้ชัดเจนนั่นคือพ่อกับแม่รักเด็กคนนี้น่มาก แม้บางครั้ง จะแสดงสีหน้าลึบมึนทึบ และทำมือเงื่อง่า คล้ายจะลงโทษด้วยการตีแต่ก็ไม่ได้ลงมือจริงเลยแม้สักเพียงครั้ง แม้พูดไม่ได้และไม่มีใครเข้าใจภาษามือที่ทั้งคู่มีความเชี่ยวชาญ แต่ทั้งคู่ยังมีอาวุธประจำกายเป็นกระดาดและดินสอที่เอาไว้สื่อสารเรื่องลูกของตนกับคนอื่นๆ

จากครั้งแรกที่เห็นเด็กคนนี้อยู่เหมือนอาการรุนแรง และดูก้าวกึ่งระหว่างเด็กพัฒนาการล่าช้าหรือเด็กออทิสติก ยิ่งกว่านั้นในฐานะผู้บำบัดยังหนักใจด้วยว่าจะช่วยเหลือเด็กได้อย่างไร ในเมื่อการบำบัดรักษาเด็กต้องอาศัยความเข้าใจและความรู้ มมือ รวมทั้งการกระตุ้น / การฝึกสอนด้วยตัวเองของผู้ปกครอง ปัญหาหลักของเด็กคือพูดสื่อสารไม่ได้จึงใช้การสื่อถึงความต้องการและความรู้สึก ผ่านพฤติกรรม และพฤติกรรมที่มักได้รับการตอบสนองรวดเร็วที่สุดคือ พฤติกรรมที่เป็นปัญหาและไม่น่ารัก ดังนั้นสิ่งสำคัญเด็กต้องการ คือ ฝึกพูดเพื่อให้เด็กสื่อสารด้วยวิธีอื่นแทนวิธีเดิมที่เคยทำมาตลอด แต่ใครจะฝึกได้ ในเมื่อชั่วโมงประจำวันส่วนใหญ่ของเด็กยังต้องอยู่กับพ่อแม่ที่ไม่อาจเปล่งเสียง และจนบัดนี้เด็กยังไม่ได้เข้าโรงเรียน ในวันนั้นเป็นวันที่ทีมสหวิชาชีพเวชได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการดูแลเด็กหญิงคนนี้อยู่ทั้งในระบบและนอกระบบ ทั้งในแง่วิชาชีพและความรู้สึกส่วนตัว ซึ่งแตกประเด็นหลากหลายแต่ล้วนมีต้นกำเนิดเดียวกันคือ ความปรารถนาดีต่อเด็กหญิงที่หน้าตาน่ารักคนหนึ่ง แม้วันนี้พฤติกรรมหลายๆ อย่างยังคงไม่น่าเข้าใกล้ และดูเหมือนยังไม่สามารถทำอะไรได้

เลย คำสั่งง่าย ๆ ก็ไม่เข้าใจและ/หรือไม่ปฏิบัติตาม ก็ยังไม่อาจแยกได้ชัดเจน อย่างไรก็ตามทุกคนมีอาจนึกดูด้วยต่างคนต่างพยายามให้คำแนะนำผ่านตัวอักษร เพื่อให้พ่อแม่เข้าใจวิธีจัดการกับพฤติกรรมของลูก และมีแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาการของลูกต่อไป ทีมสหวิชาชีพจิตเวชแต่ละหน่วยงานต่างให้ความช่วยเหลือเต็มที่ เป็นความร่วมมือที่ไม่ต้องร้องขอและทำมากกว่าระบบที่ตั้งเอาไว้ในการให้บริการเสียอีก และทุกคนต่างลุ่มให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีขึ้น วันนั้นพ่อแม่กลับไปพร้อมกับคำแนะนำและความรู้สึกดีๆ มากมาย ภายหลังจากวันนั้นทราบว่าพ่อแม่ยังคงพาเด็กมารับการรักษาย่างต่อเนื่องในหน่วยงานอื่น ๆ แต่ไม่มีโอกาสได้พบกัน เมื่อเวลาผ่านไปประมาณครึ่งปีแม่ได้พาเด็กมารับบริการและได้พบกันอีกครั้งเนื่องจากต้องการผลการทดสอบไอคิวไปสมัครเข้าเรียน ในครั้งนี้เด็กหญิงที่อารมณ์เกรี้ยวกราดในวันนั้นหายไป มีเพียงเด็กหญิงหน้าตาน่ารัก แววตาชื่นรื่น ใบหน้าแดงแถมไปด้วยรอยยิ้มไร้เดียงสา ท่าทางกระตือรือร้นในการรับรู้เรื่อง รู้ทุกสิ่งรอบตัว พูดได้รู้เรื่องและยังช่างซักถาม แม้รูปประโยคอาจจะยังไม่สมบูรณ์นัก ภายหลังจากทดสอบไอคิวเสร็จสิ้นด้วยความร่วมมืออย่างเต็มที่ของเด็ก ไม่พบความบกพร่องทางเชาวน์ปัญญา อย่างไรก็ตามที่เข้าใจจากการพบเห็นในครั้งแรก ซึ่งจากการพูดคุยผ่านตัวอักษรอีกครั้ง ก็ทราบว่าแม่ได้พาเด็กเข้าเรียนโรงเรียนเตรียมอนุบาลตามคำแนะนำที่ได้รับไปจากครั้งก่อน และโชคดีที่ครูประจำชั้นสงสารจึงสละเวลาในการเรียกให้เด็กมานั่งพูดคุยด้วยทุกเย็นหลังเลิกเรียน การพบปะด้วยรอยยิ้มและพูดคุยผ่านตัวอักษรของแม่ รวมทั้งปฏิริยาต่อกันระหว่างแม่ลูกช่า งามน่ารัก และน่าประทับใจ คนหนึ่งพูดและพยายามทำท่าทาง อีกคนหนึ่งมองแล้วพยักหน้าหรือส่ายหน้าพร้อมทั้งโบกมือหรือชูนิ้วหัวแม่มือ ดูเหมือนทั้งคู่ไม่น่าจะสื่อสารกันได้ครบถ้วนอย่างที่อยากจะสื่อจริงๆ แต่อย่างไรก็ตามก็เป็นการสื่อสารที่เต็มไปด้วยรอยยิ้ม หากแต่ในบรรยากาศที่ดูสนุกสนานวันนั้นกลับได้รับรู้ว่าแม่มีความเครียดอย่างมาก เพราะรู้สึกผิดกับลูกและน้อยใจโชคชะตา อยู่ลึกๆ ว่าถ้าไม่เพราะเกิดมากับพ่อแม่ที่มีข้อจำกัดแบบนี้ ลูกน่าจะพัฒนาได้มากกว่าที่เป็นอยู่ได้อีก เพราะเพียงเวลาแค่ 6 เดือน ในสิ่งแวดล้อมที่กระตุ้นให้ลูกพูด ลูกสามารถพูดสื่อสารได้และเมื่อลูกพูดสื่อสารได้ พฤติกรรมไม่น่ารักทั้งหลายล้วนหายไปสิ้น ในบทสนทนาที่ตัวอักษรไม่อาจใช้อธิบายความรู้สึกได้ดีเท่าการพูดที่น้ำเสียงและจังหวะในการพูดจะช่วยเป็นคำใบ้ ถึงระดับของความรู้สึกต่อการพูดนั้น ว่ามากน้อยเพียงไหน แต่ก็รับรู้ได้ว่า ความรู้สึกเหล่านั้น เต็มไปด้วยความรักที่มีต่อลูก และแม่ลูกจะยังอ่านหนังสือไม่ได้ก็ยังสามารถถึงแรงกดดันและจังหวะที่รวดเร็วในการลากเส้นเป็นตัวอักษร ที่ผิดปกติไปของแม่ เด็กหญิงวางมือจากการเล่นของเล่นอยู่ที่พื้นและลุกขึ้นเดินเข้ามา กอดแม่ไว้แน่น พร้อมกับที่แม่มีน้ำตาคลอขึ้นมาเต็มดวงตา แล้วรูปแบบการสื่อสารด้วยความรู้สึกที่ไม่จำเป็นต้องใช้ภาษาและท่าทางใดๆ ก็เต็มตื่นขึ้นมาในความรู้สึกของผู้มอง หลังจากอารมณ์ทั้งหลายค่อยๆ คลายลงและเด็กหญิงกลับไปเล่นของเล่นอย่างสนุกสนานเช่นเดิม การสนทนาผ่านตัวอักษรก็เริ่มต้นอีกครั้ง

ไม่ใช่ความผิดใครที่ครอบครัวนี้ต้องมีข้อจำกัดเช่นนี้ ทุกครอบครัวล้วนมีปัญหา ทุกคนต่างอาศัยอยู่บนโลกที่มีข้อจำกัดอันแตกต่างกัน ด้วยโลกของแม่ที่แคบลงเพราะประสาทสัมผัสที่ไม่เคยมี ทำให้กรอบความคิด ของแม่แคบตามไปด้วยในสายตาของผู้ที่มีประสาทสัมผัสครบถ้วน และแม่ ไม่อาจขยายมุมมองที่จำกัดของแม่ให้กว้างขึ้น แต่ก็ได้พยายามอย่างยิ่งที่จะทำให้แม่เข้าใจ มุมมองของตัวเองให้มากที่สุด การสื่อสารที่ไม่ได้ใช้คำพูดกับแม่เลยในวันนั้น ทำให้ได้รับรอยยิ้มที่จริงใจกลับมา และอ้อมกอดอันอบอุ่นของเด็กหญิงคนหนึ่งใช้แทนการขอบคุณให้กับคนที่ทำให้แม่ของเธอยิ้มได้ คำว่า “โอกาสและความสำเร็จ” ลอยเข้ามาในความคิดทันทีหลังจาก

แม่ลูกคู่นี้กลับไป นี้ เด็กหญิงคนหนึ่งขาดโอกาสในการเรียนรู้ ความหมายของเสียงที่ได้ยิน เธอจึงยังไม่ประสบความสำเร็จในการสื่อสารด้วยการพูด แต่วันหนึ่งเมื่อเธอมี โอกาสประกอบกับความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ อันเป็นพื้นฐานนิสัยเดิมของเธอสุดท้ายแล้วก็ทำให้เธอประสบความสำเร็จในการเปล่งเสียงในการพูดสื่อสารจนได้ เหนือสิ่งอื่นใดนอกจากประสาทสัมผัสทางกายแล้ว สิ่งสำคัญที่สุด คือ ความรักที่ไม่มีใครบอกได้ว่ามนุษย์ใช้ประสาทสัมผัสส่วนไหนในการรับรู้ถึงความมีอยู่ของ มัน แต่เป็นแรงผลักดันอันยิ่งใหญ่ที่ทำให้ทุกคนก้าวไปข้างหน้าเพื่อมุ่งไปสู่จุดที่มีโอกาสและอาจจะได้ทักทายกับความสำเร็จ ครั้งนี้โอกาส คือ การได้สัมผัสถึงความรักระหว่างแม่ลูก ซึ่งเป็นหนึ่งความสำเร็จเล็กๆ ที่ได้เห็นความก้าวหน้าของพัฒนาการเด็กหญิงคนหนึ่ง อดไม่ได้ มุมปากจะยกขึ้นเป็นรอยยิ้ม และ ข้อจำกัดของตำแหน่งงานและค่าตอบแทนไม่อาจมากำหนดระดับความสุขในชีวิตการทำงานได้เลย ทั้งยังไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกับโอกาสและความสำเร็จในครั้งนี้แต่อย่างใด